

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No5(5)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 330 sahifa,
22-may, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Matematika fanini o'qitishda kommunikativ va ijtimoiy-psixologik yondashuvlar	10
<i>Esonturdiyev Mamatqobil Nurmamatovich</i>	
Geografik axborot tizimlari (GAT) texnologiyalari asosida bo'lajak geografiya o'qituvchilarining innovatsion kompetentligini rivojlantirish metodikasi	13
<i>Bahromova Muhayyo Imomqul qizi</i>	
Geografiya ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning nazariy-metodik asoslari	18
<i>Tuyg'unov Murodjon Salimqul o'g'li</i>	
Biologiyani o'qitishda belgili-ramziy ko'rgazmalilik vositalaridan foydalanishning o'quvchilarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirishdagi roli	22
<i>Azimov I. T., Daminova F. A.</i>	
PISA 2025 doirasida raqamli ta'lim kompetensiyalarini baholashning innovatsion mexanizmlari	25
<i>Doniyorov Muxiddin Normamatovich, Ishanov Almat Adilxanovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tabiiy savodxonligini oshirishda zamonaviy pedagogik vositalarni qo'llash	28
<i>Abdunazarov Bobir Normurodovich</i>	
Raqamli ta'lim resurslari asosida kredit-modul tizimida talabalarning o'quv faoliyatini takomillashtirish	32
<i>Jumayeva Ra'no To'ychi qizi</i>	
Oila va maktab integratsiyasining shaxs kamolotiga ta'siri	36
<i>Rasulova Dildora Shuhratovna, Raxmatova Zulxumor Alimovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati	40
<i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiyani shakllantirishda tabiiy fanning o'rni	43
<i>G'afforova Zarnigor Abdumo'min qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'limda o'qituvchi va ota-onalar ijtimoiy hamkorligini rivojlantirish	47
<i>Xalikova Zaxro Mirshadmanovna, Xolbo'tayev Muzaffar Odilovich, Bozorova Xadicha Javlon qizi</i>	
Nutqida kechikish kuzatiladigan bolalarda nutqni qo'l va barmoq motorikasini rivojlantiruvchi o'yinlar orqali shakllantirish	51
<i>Ne'matova Hilola Ikrom qizi, Ahmadova Fotima Adizovna</i>	
Taym menejment asosida bo'lajak o'qituvchilarda liderlik fazilatlarini rivojlantirish	55
<i>Soliyeva Ruxsora Sharobiddin qizi</i>	
Sun'iy intellekt va NLP texnologiyalari asosida elektron ta'lim muhitida talabalarning mustaqil ta'lim kompetensiyalarini rivojlantirish	58
<i>Otakishiyeva Gulshano Abdulaziz qizi</i>	
Pedagogik kvalimetriya asosida bo'lajak o'qituvchilarning diagnostik madaniyatini shakllantirishning nazariy asoslari	61
<i>G'aniyeva Muattarxon Nodirbek qizi</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты	64
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Yosh erkin kurashchilarda chidamlilikni rivojlantirish metodikasini takomillashtirish	69
<i>Ergashov Qaxramonjon Asqarovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini mantiqiy masalalar yechishga o'rgatish usullari	76
<i>G'iyosova Dilovar Orif qizi</i>	
Haykaltaroshlik fanining metodik qo'llanilishi	80
<i>Qodirov Bobirjon Botirjonovich</i>	
Ijtimoiy xavf ostidagi bolalarni qo'llab-quvvatlashning jahon tajribasi va psixologik-pedagogik asoslari	85
<i>Manzura Qosmuratova</i>	

Jahonda art-biznes klasterlarining ahamiyati va rivojlanish tuzilmasi.....	89
<i>A. S. Umarov</i>	
Автоматизация решения сложных математических задач графическим методом для углублённого изучения математики в школе	92
<i>Эргашев Серожиддин Султонмуродович, Маматов Исломбек Ильесович</i>	
Pedagogika darslarida raqamli va onlayn didaktik o'yinlardan foydalanish.....	97
<i>Qodirova Feruzaxon Abdiyaminovna</i>	
Sun'iy intellekt va tanqidiy fikrlashning kognitiv-konseptual komponenti va uni rivojlantirish metodikasi	102
<i>Sobirova Munavvarxon Qaxramonjon qizi</i>	
Media savodxonlik va axborot madaniyati fanida sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirishning pedagogik-metodik asoslari	106
<i>Ermatov Sherzodbek Latipjonovich, Mirzayev Akramjon O'ktamjonovich</i>	
Adabiy ta'limda kompetensiyaviy yondashuv	111
<i>To'ychiyeva Mahfuza Umarkulovna, Islomova Shalola Ismoil qizi</i>	
Comparative Study of Passive Constructions in English and Their Translation Into Uzbek.....	117
<i>Elmirzayeva Maftuna Dusmurod qizi, Mustafoyeva Nigina Shuhrat qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni rivojlantirish orqali pedagogik mas'uliyatni shakllantirishning dolzarb muammolari	122
<i>Botirova Odinaxon Abdumutalib qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida mustaqil ta'limni tashkil etishning pedagogik modeli va metodik asoslari	126
<i>Haytbayeva S. R.</i>	
Imkoniyati cheklangan bolalarni psixologik qo'llab-quvvatlash orqali intellektual imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkoniyatlari.....	131
<i>Kadirova Nigora Saxibjanovna</i>	
Bo'lajak maktabgacha ta'lim mutaxassislarini dual ta'lim asosida kasbiy faoliyatga tayyorlashning nazariy asoslari.....	134
<i>Samiyeva Zuleyxa Uktamovna</i>	
Insonlar orasidagi munosabatlarda noverbal muloqotning komponentlarining ko'rinishlari	139
<i>Soliyev Farxodjon Sodikovich, Karimov Jahongirjon Murodjon o'g'li</i>	
Virtual texnologiyalar vositasida texnika fanlarini o'qitish mazmunini innovatsion rivojlantirish	145
<i>Yuldasheva Dilorom Husniddin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida suzish mashg'ulotlarini tashkil etish texnologiyasi.....	150
<i>Toshpulatova Aziza Toyirovna</i>	
Harbiy xizmatchilarda kreativ tafakkurni rivojlantirishning pedagogik va psixologik asoslari	155
<i>Tursunov Shaxzod Ramazonovich, Mansurov Sardorbek Sirojiddin o'g'li</i>	
O'qituvchilar ruhiy salomatligini saqlashning amaliy strategiyalari	159
<i>Begmatov Raximkul Olimovich</i>	
Ona tili darslarida analitik faoliyatni tashkil etish imkoniyatlari	164
<i>Narziyeva Mastura Sunnatovna</i>	
Maktabgacha ta'limda Project-Based learning texnologiyasi asosida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	168
<i>Kubayeva Mavluda, Po'latova Gullola Ravshan qizi</i>	
Talabalarda iqtisodiy savodxonlikni shakllantirishning pedagogik shart-sharoitlari	173
<i>Qo'chqorov Nodir Bozorovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarini baholash jarayonida foydalaniladigan texnologiyalar va vositalar	178
<i>A'zamqulova Zilola Sunnat qizi</i>	
Raqamli ta'lim muhitida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning didaktik asoslari.....	183
<i>Isaboyeva Dilyora Zokirjon qizi</i>	
Kimyo fanining tarixiy rivojlanishida metodologik yondashuvlar	187
<i>Begamov Shaxzod To'liqin o'g'li</i>	
Sport bilan shug'ullanishda qo'l va oyoq motorikalarini rivojlantirish mezonlari	190
<i>Imomov Asliddin Abdurazoqovich, Sattarov Qarshiboy Narqulovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	O'zbek va ingliz tillarida zamon kategoriyasining qiyosiy tahlili..... 194 <i>Xudoyberdiyeva Dilfuza Alisher qizi</i>	194
	Hayot faoliyati xavfsizligi fani o'qituvchisining kasbiy kompetentligi va rejalashtirish faoliyati..... 198 <i>Maxmudov Baxtiyor Xayrullayevich</i>	198
	Dizartriyali bolalarda motorikani rivojlantirish – nutqni rivojlantirishning asosiy omili ..... 202 <i>Mamatova Muzayyana Batirovna</i>	202
	Expression of Lexical Economy in English and Uzbek Through Stylistic Means ..... 205 <i>Omonov Baxtiyor Uktamovich</i>	205
	Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ijodiy qobiliyatni shakllantirish..... 208 <i>Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Xamzayeva Sunbula Jasurovna</i>	208
	Xushmuomalalik strategiyalarining ijtimoiy vazifalari..... 212 <i>Alieva Navruza Xabibullayevna, Azizova Sanobarxon Valijon qizi</i>	212
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida shaxslilik sifatlarining kasbiy rivojlanishdagi psixologik ahamiyati ..... 216 <i>Dusmetova Maksuda Matnazarovna</i>	216
	Maktabgacha ta'lim jarayonida bo'lajak tarbiyachilarning ilustrativ yondashuv asosida kreativ va variativ faoliyat olib borish usullari va yo'llari..... 221 <i>Egamberdiyeva Madina Sharif qizi</i>	221
	Pragmatic Functions in Neurolinguistic Communication ..... 224 <i>Fayziyeva Parvina</i>	224
	Sahro gavhari: ruslar istilosigacha bo'lgan davrda Xiva me'morchiligi tarixi ..... 227 <i>Islomjon Xoljigitovich Mirzakulov</i>	227
	Moslashuvning psixologik mexanizmlari: ta'lim muhiti sharoitida shaxsning adaptatsiyasi..... 235 <i>Jaynarova Sayyora Isoqul qizi, Nuraliyeva Nasiba</i>	235
	Onalik psixologiyasi va o'rganishning nazariy jihatlari..... 238 <i>Kasimova Xulkar Atabayevna</i>	238
	Spheres of Language Use..... 243 <i>Kumakbayeva Gulbanu Kuntuarovna</i>	243
	Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarida kreativ tafakkurni rivojlantirishda nostandart topshiriqlar metodikasi..... 246 <i>Muxammadiyeva Dinora Tursunpulatovna</i>	246
	Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarida kasbiy-axloqiy qadriyatlarni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari va didaktik tamoyillari..... 251 <i>N. Jurayev</i>	251
	Dunyo bolalari huquqlarini himoya qilish: global muammolar, tizimli kamchiliklar va tanqidiy tahlil ..... 255 <i>Nargiza Ergasheva</i>	255
	Talabalarining dasturlashga oid agoritmik fikrlashini rivojlantirish orqali innovatsion faoliyatga tayyorlash usuli ..... 259 <i>Orziqulova Barchinoy Ixtiyor qizi</i>	259
	Talabalarda o'z-o'zini boshqarish qobiliyatining tuzilmasi va psixologik komponentlari (motivatsion, kognitiv, irodaviy, emotsional-regulyativ komponentlar) ..... 264 <i>Otabekova Nargiza Avazbek qizi</i>	264
	O'zbek va ingliz tillaridagi metaforalarda til va madaniyat uyg'unligi ..... 269 <i>Rasulova Munajat Akmaljonovna</i>	269
	Limitlar nazariyasini kompyuter imitatsion modellar vositasida o'qitish metodikasi..... 273 <i>Safarov Abbas Abdurasul o'g'li</i>	273
	Ijtimoiy hamkorlik – barkamol avlodni tarbiyalash poydevori..... 278 <i>Sharipova Gulruxsor Nurkabilovna</i>	278
	Bo'lajak o'qituvchilarda kreativ kompetensiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik mexanizmlari va uning ijtimoiy ahamiyati..... 282 <i>Sultanova Sahobar Ravshanbekovna</i>	282
	Badiiy gimnastika mashg'ulotlarida innovatsion pedagogik texnologiyalardan foydalanish ..... 285 <i>Tuxtayeva Azizabonu Abdurasulovna</i>	285

Matematika fanini o'zlashtirishda boshlang'ich sinf o'quvchilarining semiotik yondashuvini shakllantirish ...	289
<i>Xayrullayev Ismatulla Nurullayevich</i>	
Pedagogik qadriyatlar asosida o'quvchilarni tarbiyalash mexanizmlarini takomillashtirish	293
<i>Xoliqova Inobatxon Bo'ri qizi</i>	
Umumta'lim maktabida elektron axborot-ta'lim resurslari.....	296
<i>Xolmurodov Shuxrat Okboevich, Norqobilov Hakimbek Nuriddin o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolaning kreativligini shakllantirishda innovatsion muhit	300
<i>Xonnazarova Gulasal Yusuf qizi</i>	
Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining joriy etilishining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlari	303
<i>Xusenova Sadoqat Botirovna</i>	
Искусственный интеллект в методике преподавания русского языка: адаптивная обратная связь и развитие коммуникативной компетенции	308
<i>Джалилова Феруза Намазовна</i>	
Образовательные технологии с учётом восприятия цвета: психологические и методические аспекты.....	312
<i>Имамова Хурият Эргаш кизи</i>	
Межкультурный диалог как инструмент воспитания гармоничной личности в школе	317
<i>Махмудхожаев Ориф Бахтиёрович</i>	
Психологические факторы успешности профессионального обучения студентов	319
<i>Рахимходжаева В. С.</i>	
Специфика восприятия окружающего мира в лирике Афанасия Фета	325
<i>Татьяна Викторовна Половинкина</i>	

TA'LIM TIZIMIDA SINFLAR RAHBARI FAOLIYATINING JORIY ETILISHINING TARIXIY ASOSLARI VA ZAMONAVIY KO'RINISHLARI

Xusenova Sadoqat Botirovna

“University of economics and pedagogy” NOTM
 “maktabgacha ta'lim” kafedrası katta o'qituvchisi
 pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim tizimida sinflar rahbari faoliyatining tarixiy shakllanish bosqichlari hamda uning zamonaviy pedagogik ko'rinishlari ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotning asosiy maqsadi sinflar rahbari faoliyatining tarixiy ildizlari, pedagogik asoslari va zamonaviy funksional yo'nalishlarini aniqlashdan iborat. Tadqiqot jarayonida tarixiy-qiyosiy tahlil, pedagogik tahlil, tizimlashtirish hamda me'yoriy-huquqiy hujjatlarni o'rganish metodlaridan foydalanildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, sinflar rahbari faoliyati Sharq mutafakkirlari pedagogik qarashlari, jadid pedagogikasi hamda zamonaviy kompetensiyaviy va mentorlik yondashuvlari asosida rivojlanib borgan. Tadqiqot davomida zamonaviy sinflar rahbarining pedagogik yetakchilik, tarbiyaviy boshqaruv, psixologik qo'llab-quvvatlash va kommunikativ faoliyatlari tizimlashtirildi. Xulosa sifatida sinflar rahbari faoliyatini takomillashtirishda kompetensiyaviy, shaxsga yo'naltirilgan va mentorlik yondashuvlari muhim pedagogik asos ekanligi aniqlandi.

Kalit so'zlar: sinflar rahbari, tarbiya, pedagogik faoliyat, mentorlik, kompetensiyaviy yondashuv, pedagogik yetakchilik, tarbiyaviy ishlar, pedagogik mahorat, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, pedagogik kompetensiya, tarbiyachi, ta'lim tizimi.

Abstract: This article scientifically analyzes the historical stages of the formation of class teacher activity in the education system and its modern pedagogical forms. The main purpose of the study is to identify the historical roots, pedagogical foundations, and modern functional directions of class teacher activity. Historical-comparative analysis, pedagogical analysis, systematization, and the study of normative-legal documents were used as research methods. The results showed that class teacher activity has developed based on the pedagogical views of Eastern thinkers, Jadid pedagogy, and modern competency-based and mentoring approaches. The study systematized the modern functions of class teachers related to pedagogical leadership, educational management, psychological support, and communicative activity. In conclusion, it was determined that competency-based, personality-oriented, and mentoring approaches serve as important pedagogical foundations for improving class teacher activity.

Key words: class teacher, upbringing, pedagogical activity, mentoring, competency-based approach, pedagogical leadership, educational work, pedagogical mastery, personality-oriented education, pedagogical competence, educator, education system.

Аннотация: В данной статье научно анализируются исторические этапы формирования деятельности классного руководителя в системе образования, а также её современные педагогические формы. Основной целью исследования является определение исторических корней, педагогических основ и современных функциональных направлений деятельности классного руководителя. В процессе исследования использовались методы историко-сравнительного анализа, педагогического анализа, систематизации и изучения нормативно-правовых документов. Результаты исследования показали, что деятельность классного руководителя развивалась на основе педагогических взглядов восточных мыслителей, идей джадидской педагогики, а также современных компетентностных и менторских подходов. В ходе исследования были систематизированы функции современного классного руководителя, связанные с педагогическим лидерством, воспитательной деятельностью, психологической поддержкой и коммуникативной компетентностью. В заключение установлено, что компетентностный, личностно-ориентированный и менторский подходы являются важной педагогической основой совершенствования деятельности классного руководителя.

Ключевые слова: классный руководитель, воспитание, педагогическая деятельность, менторство, компетентностный подход, педагогическое лидерство, воспитательная работа, педагогическое мастерство, личностно-ориентированное обучение, педагогическая компетентность, воспитатель, система образования.

KIRISH

Bugungi globallashtirish va axborotlashuv sharoitida ta'lim tizimi oldiga nafaqat bilimli, balki yuksak ma'naviyatli, mustaqil fikrlovchi, ijtimoiy faol hamda milliy qadriyatlarga sodiq shaxsni tarbiyalash vazifasi qo'yilmoqda. Shu nuqtayi nazardan, umumiy o'rta ta'lim muassasalarida tarbiya jarayonini samarali tashkil etish, o'quvchilarning ijtimoiylashuvi va ma'naviy kamolotini ta'minlashda sinf rahbari faoliyati muhim pedagogik institut sifatida namoyon bo'lmoqda. Zamonaviy ta'lim tizimida sinf rahbari nafaqat tarbiyachi, balki pedagogik yetakchi, psixolog, tashkilotchi hamda o'quvchi shaxsining individual rivojlanishini muvofiqlashtiruvchi subyekt sifatida faoliyat yuritadi.

O'zbekiston Respublikasida ta'lim-tarbiya tizimini tubdan takomillashtirish, yosh avlodni har tomonlama barkamol etib voyaga yetkazish hamda pedagog kadrlarning kasbiy kompetentligini rivojlantirish masalalari davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida belgilangan. Jumladan, 637-son¹ "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi" hamda umumiy o'rta ta'lim tizimiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlarda tarbiya jarayonining tizimligi, maqsadga yo'naltirilganligi va pedagogik jihatdan samarali tashkil etilishiga alohida e'tibor qaratilgan. Mazkur vazifalarni amalga oshirishda sinf rahbarining kasbiy faoliyati va uning pedagogik imkoniyatlari muhim ahamiyat kasb etadi.

Sinf rahbari faoliyatining tarixiy taraqqiyoti Sharq va G'arb pedagogik tafakkuri bilan chambarchas bog'liqdir. Sharq mutafakkirlari Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Abdulla Avloniy va boshqa allomalar o'z asarlarida tarbiya jarayoni, tarbiyachi shaxsi hamda yosh avlod kamolotida pedagogning o'rniga alohida to'xtalib o'tganlar. Shuningdek, Yevropa pedagogikasida mentorlik va sinf rahbarlik institutining shakllanishi ta'lim tizimidagi demokratik yondashuvlar, o'quvchilarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlash va pedagogik hamkorlik tamoyillarining rivojlanishi bilan uzviy bog'liq holda taraqqiy etgan. Bu esa sinf rahbari faoliyatining tarixiy ildizlari va zamonaviy ko'rinishlarini ilmiy jihatdan o'rganish zaruratini yuzaga keltiradi.

Tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bugungi kunda sinf rahbari faoliyatining pedagogik, psixologik va tashkiliy jihatlari bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilgan bo'lsa-da, ta'lim tizimida sinf rahbarining tarixiy shakllanish bosqichlari, uning zamonaviy funksional yo'nalishlari hamda kompetensiyaviy yondashuv asosidagi faoliyat modeli yetarli darajada kompleks tadqiq etilmagan. Ayniqsa, zamonaviy maktabda sinf rahbarining o'quvchi, ota-ona, mahalla va pedagogik jamoa bilan hamkorlikdagi faoliyati, tarbiyaviy jarayonni boshqarish mexanizmlari hamda mentorlik faoliyatiga integratsiyalashuvi bilan bog'liq masalalar ilmiy jihatdan chuqur yoritishni talab qiladi.

Mazkur maqolaning maqsadi ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining tarixiy asoslari, uning shakllanish bosqichlari va zamonaviy ko'rinishlarini pedagogik nuqtayi nazardan tahlil qilishdan iborat. Tadqiqot davomida sinf rahbari faoliyatining tarixiy taraqqiyoti, Sharq va G'arb pedagogik tafakkurida tarbiyachi shaxsiga oid qarashlar, zamonaviy ta'lim tizimida sinf rahbarining funksional vazifalari hamda mentorlik faoliyati bilan integratsiyalashgan jihatlari o'rganildi.

Tadqiqot jarayonida sinf rahbari faoliyatining tarixiy ildizlari va uning pedagogik asoslarini tahlil qilish, Sharq va G'arb mutafakkirlarining tarbiyachi shaxsi hamda uning jamiyatdagi o'rni haqidagi ilmiy qarashlarini o'rganish asosiy vazifalardan biri sifatida belgilandi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida sinf rahbarining funksional vazifalari, tarbiyaviy faoliyatni tashkil etishdagi o'rni hamda pedagogik jarayonni boshqarish mexanizmlarini yoritishga alohida e'tibor qaratildi.

Tadqiqot davomida sinf rahbari faoliyatining kompetensiyaviy va mentorlik yondashuvlari bilan bog'liq jihatlari aniqlash, ularning o'quvchilar shaxsini har tomonlama rivojlantirishdagi pedagogik imkoniyatlarini asoslash hamda ta'lim tizimida sinf rahbarining zamonaviy pedagogik modelini tavsiflash vazifalari amalga oshirildi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlarini o'rganish jarayonida mazkur muammoning pedagogik, psixologik hamda metodologik jihatlari yoritishga xizmat qiluvchi ilmiy manbalar tahlil qilindi. Tadqiqot doirasida Sharq mutafakkirlarining ta'lim-tarbiya, tarbiyachi shaxsi va yosh avlod kamolotiga oid qarashlari, zamonaviy pedagog olimlarning sinf rahbari faoliyati bo'yicha olib borgan ilmiy izlanishlari hamda me'yoriy-huquqiy hujjatlar mazmuni tizimli ravishda o'rganildi.

Sharq pedagogik tafakkurida tarbiya masalasi va tarbiyachi shaxsiga alohida e'tibor qaratilgan.

Abu Nasr Forobiy inson kamolotida pedagogning o'rni va tarbiya jarayonining ijtimoiy ahamiyatini asoslab bergan bo'lsa, Abu Rayhon Beruniy yoshlarni axloqiy jihatdan barkamol etib tarbiyalash zarurligini ta'kidlagan.

Abu Ali ibn Sino ta'lim va tarbiya jarayonining jamoaviy xarakterga ega bo'lishi, bolalarning birgalikda o'qishi va ijtimoiylashuvi muhimligini qayd etgan.

¹ <https://lex.uz/docs/-5013007>

Alisher Navoiy, Kamoliddin Husayn Voiz Koshifiy hamda Abdulla Avloniy asarlarida esa muallimning kasbiy mahorati, axloqiy fazilatlar va tarbiyaviy faoliyatdagi yetakchilik roli keng yoritilgan.

Ushbu ilmiy qarashlar bugungi zamonaviy sinf rahbari faoliyatining tarixiy-pedagogik asoslarini belgilashda muhim metodologik manba bo'lib xizmat qiladi.

Mamlakatimiz pedagog olimlari tomonidan ham sinf rahbari faoliyati, uning kasbiy kompetensiyalari va pedagogik funksiyalariga oid ilmiy tadqiqotlar olib borilgan.

Jumladan, O. Musurmonova zamonaviy pedagogning kasbiy sifatlari, pedagogik muloqot madaniyati va innovatsion faoliyatini tahlil qilgan.

R. Ishmuhammedov va M. Yuldashev sinf rahbarining kommunikativ, tashkiliy va shaxsiy sifatlariga alohida e'tibor qaratgan holda, pedagogik texnologiyalar asosida tarbiyaviy faoliyatni tashkil etish masalalarini yoritgan.

S. N. Djurayeva, N. S. Turdiyeva va A. I. Baxronovalar sinf rahbarining o'quvchilar shaxsini shakllantirishdagi pedagogik yetakchilik rolini ilmiy jihatdan asoslab berganlar.

Shuningdek, D. N. Farsaxonova, R. Mavlonova va boshqa olimlarning ilmiy ishlari sinf rahbarining tarbiyaviy faoliyatini tashkil qilishning metodik asoslarini yoritishda muhim ahamiyat kasb etadi.

MDH davlatlari va xorijiy pedagog olimlarning tadqiqotlarida ham sinf rahbarining pedagogik faoliyati, mentorlik tizimi va tarbiyaviy jarayonni boshqarish masalalari o'rganilgan.

Xususan, N. G. Krilova sinf rahbari faoliyatining funksional, shaxsiy va kasbiy jihatlariga asoslangan modelini ishlab chiqqan.

T. A. Stefanovskaya sinf rahbarining tashkiliy va muvofiqlashtiruvchi faoliyatiga oid yondashuvlarni tavsiflagan.

N. I. Derekleeva sinf rahbarini pedagog, psixolog va tarbiyachi sifatida talqin qilgan bo'lsa, Andreas Schleicher, John Hattie va Helen Timperleyning ilmiy qarashlarida mentorlik faoliyati, o'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi hamda pedagogik samaradorlik masalalari keng yoritilgan.

Mazkur ilmiy manbalar sinf rahbari faoliyatining zamonaviy kompetensiyaviy va mentorlik yondashuvlari asosida rivojlanayotganligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini rivojlantirishga oid farmon va qarorlari hamda "Umumiy o'rta ta'lim muassasasi sinf rahbarining lavozim yo'riqnomasi" kabi me'yoriy-huquqiy hujjatlar ham tahlil qilindi. Mazkur hujjatlar sinf rahbari faoliyatining huquqiy asoslari, funksional vazifalari va zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rnini aniqlashda muhim manba bo'lib xizmat qildi.

Mazkur ilmiy maqolada ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining tarixiy asoslari va zamonaviy ko'rinishlarini o'rganishda pedagogik tadqiqotlarning nazariy metodlaridan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy-pedagogik, tarixiy, psixologik va metodik adabiyotlarni tahlil qilish, umumlashtirish, qiyosiy tahlil, interpretatsiya hamda tizimlashtirish metodlari qo'llanildi.

Sharq va G'arb mutafakkirlarining tarbiya va tarbiyachi shaxsi haqidagi ilmiy qarashlarini o'rganishda tarixiy-qiyosiy tahlil metodidan foydalanildi. Zamonaviy pedagog olimlarning sinf rahbari faoliyati bo'yicha ilmiy ishlari pedagogik tahlil asosida o'rganilib, ularning ilmiy yondashuvlari o'zaro qiyoslandi. Shuningdek, sinf rahbarining funksional vazifalari va kompetensiyalarini aniqlashda me'yoriy-huquqiy hujjatlar mazmuni kontent-tahlil asosida tadqiq etildi.

Tadqiqot davomida sinf rahbari faoliyatining zamonaviy pedagogik modeli va mentorlik yondashuvlarini tavsiflashda tizimli yondashuv, kompetensiyaviy yondashuv hamda pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanildi. Mazkur metodlar sinf rahbari faoliyatining tarixiy taraqqiyoti, zamonaviy funksional yo'nalishlari va pedagogik imkoniyatlarini yaxlit tizim sifatida yoritishga xizmat qildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatining tarixiy shakllanishi, pedagogik mohiyati va zamonaviy funksional yo'nalishlari ilmiy jihatdan tahlil qilindi. Olingan natijalar sinf rahbari faoliyati jamiyat taraqqiyoti, ta'lim tizimidagi islohotlar hamda tarbiya jarayoniga qo'yilayotgan zamonaviy talablar bilan uzviy bog'liq holda rivojlanib borayotganligini ko'rsatdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, sinf rahbari faoliyati tarixan faqat nazorat va tartibni saqlash vazifalari bilan cheklanmagan bo'lib, bugungi kunda u o'quvchilarning intellektual, ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishini boshqaruvchi kompleks pedagogik faoliyat sifatida shakllangan.

Tahlillar natijasida Sharq mutafakkirlari tomonidan ilgari surilgan tarbiya va tarbiyachi shaxsiga oid qarashlar bugungi zamonaviy sinf rahbari faoliyatining metodologik asoslarini tashkil etishi aniqlandi. Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, Alisher Navoiy, Abdulla Avloniy kabi allomalarning pedagogik qarash-

larida tarbiyachining shaxsiy fazilatlarini, pedagogik mahorati, o'quvchi bilan insonparvar munosabati hamda axloqiy yetukligi alohida ta'kidlanganligi kuzatildi. Mazkur qarashlar zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashgan holda sinf rahbarining kasbiy kompetentligini shakllantirishda muhim ilmiy manba sifatida xizmat qilmoqda.

Shuningdek, tadqiqot jarayonida sinf rahbarining tarixiy rivojlanish bosqichlari tizimlashtirildi va ularning mazmuniy xususiyatlari quyidagi jadval asosida umumlashtirildi.

1-jadval: Sinf rahbari faoliyatining tarixiy rivojlanish bosqichlari va pedagogik xususiyatlari

Tarixiy bosqich	Asosiy xususiyatlari	Pedagogik mazmuni
Sharq mutafakkirlari davri	Tarbiyachi shaxsiga yuksak e'tibor	Axloqiy va ma'naviy tarbiya ustuvorligi
Jadid pedagogikasi davri	Ma'rifatparvarlik va milliy tarbiya g'oyalari	O'qituvchining jamiyatdagi roli kuchaydi
Sovet ta'lim tizimi	Sinf rahbari instituti rasmiy shakllandi	Tashkiliy va nazorat funksiyalari ustun bo'ldi
Mustaqillik davri	Milliy qadriyatlar va kompetensiyaviy yondashuv	Shaxsiga yo'naltirilgan tarbiya rivojlandi
Zamonaviy ta'lim bosqichi	Mentorlik va innovatsion faoliyat integratsiyasi	Hamkorlik, refleksiya va pedagogik liderlik kuchaydi

Jadval natijalari sinf rahbari faoliyatining tarixiy taraqqiyoti davomida uning funksional vazifalari kengayib borganligini ko'rsatadi. Ayniqsa, zamonaviy bosqichda sinf rahbarining pedagogik yetakchilik, psixologik qo'llab-quvvatlash, mentorlik va kommunikativ faoliyati ustuvor ahamiyat kasb etmoqda.

Tadqiqot natijalari asosida sinf rahbarining zamonaviy faoliyat yo'nalishlari ham tizimlashtirildi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, bugungi sinf rahbari faoliyati faqat tarbiyaviy ishlarni tashkil etish bilan chegaralanmay, balki o'quvchilarni ijtimoiylashuvga tayyorlash, ota-ona va mahalla bilan hamkorlikni yo'lga qo'yish, konfliktologik vaziyatlarni boshqarish hamda o'quvchilarni individual qo'llab-quvvatlash kabi ko'p qirrali vazifalarni qamrab oladi.

Natijalar shuni ko'rsatdiki, kompetensiyaviy yondashuv asosida tashkil etilgan sinf rahbari faoliyati o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, ijtimoiy faolligi va kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, mentorlik faoliyatining ta'lim tizimiga integratsiyalashuvi o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishi va kasbiy yo'nalishini aniqlashda muhim pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'lmoqda.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, zamonaviy ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyatiga qo'yilayotgan talablarning kengayib borishi ayrim muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Jumladan, sinf rahbarlarining ortiqcha hujjatbozlikka jalb qilinishi, tarbiyaviy faoliyat uchun metodik ta'minotning yetarli emasligi, ota-onalar bilan hamkorlikdagi muammolar hamda pedagoglarning psixologik tayyorgarligi bilan bog'liq kamchiliklar mavjudligi kuzatildi. Shuningdek, sinf rahbarlarini mentorlik faoliyatiga tayyorlash bo'yicha maxsus metodik tizimning to'liq shakllanmaganligi ham tadqiqot davomida aniqlangan muammolardan biri bo'ldi.

Shu bilan birga, tadqiqot natijalari zamonaviy sinf rahbarining faoliyatini takomillashtirish uchun kompetensiyaviy, shaxsiga yo'naltirilgan hamda mentorlik yondashuvlari asosida pedagogik tayyorgarlik tizimini rivojlantirish zarurligini ko'rsatdi. Bu esa sinf rahbarining pedagogik liderlik, kommunikativlik, refleksivlik va innovatsion faoliyat ko'nikmalarini yanada rivojlantirish orqali ta'lim-tarbiya jarayoni samaradorligini oshirish imkonini beradi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ta'lim tizimida sinf rahbari faoliyati uzoq tarixiy taraqqiyot bosqichlarini bosib o'tgan bo'lib, jamiyatning ijtimoiy-ma'naviy rivojlanishi hamda ta'lim tizimidagi islohotlar bilan uzviy bog'liq holda takomillashib borgan. Tadqiqot natijalari Sharq mutafakkirlari tomonidan ilgari surilgan tarbiya, tarbiyachi shaxsi va yosh avlod kamoloti haqidagi pedagogik qarashlar bugungi zamonaviy sinf rahbari faoliyatining metodologik asoslarini tashkil etishini ko'rsatdi. Ayniqsa, Forobiy, Beruniy, Ibn Sino, Alisher Navoiy, Abdulla Avloniy kabi allomalar tomonidan tarbiyachining shaxsiy fazilatlarini, pedagogik mahorati hamda insonparvarlik tamoyillariga berilgan e'tibor zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashgan holda o'z ahamiyatini saqlab qolmoqda.

Tadqiqot davomida sinf rahbari faoliyatining tarixiy shakllanish bosqichlari tahlil qilinib, uning dastlab nazorat va tartib-intizomni ta'minlashga yo'naltirilgan faoliyat sifatida shakllangani, keyinchalik esa pedagogik yetakchilik, tarbiyaviy boshqaruv, psixologik qo'llab-quvvatlash va mentorlik faoliyatlarini qamrab olgan kompleks pedagogik tizimga aylangani aniqlandi. Zamonaviy ta'lim tizimida sinf rahbari o'quvchilar shaxsining intellektual, ma'naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishini muvofiqlashtiruvchi asosiy pedagogik subyekt sifatida namoyon bo'lmoqda.

Shuningdek, sinf rahbari faoliyatining kompetensiyaviy va mentorlik yondashuvlari asosida tashkil etilishi o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, kommunikativ madaniyati, ijtimoiy faolligi hamda shaxsiy rivojlanishini ta'minlashda muhim omil ekanligi asoslandi. Tadqiqot natijalari zamonaviy sinf rahbaridan nafaqat pedagogik bilim va kasbiy mahorat, balki kommunikativlik, refleksivlik, psixologik tayyorgarlik, innovatsion faoliyat va pedagogik liderlik kabi kompetensiyalarni ham talab etishini ko'rsatdi.

Tahlillar asosida zamonaviy ta'lim tizimida sinf rahbarlari faoliyatini yanada takomillashtirish, ularni mentorlik faoliyatiga tayyorlash, tarbiyaviy ishlar samaradorligini oshirish hamda ota-ona, mahalla va ta'lim muassasalari bilan hamkorlikni kuchaytirishga qaratilgan ilmiy-metodik yondashuvlarni rivojlantirish zarurligi aniqlandi. Mazkur tadqiqot natijalari sinf rahbari faoliyatining nazariy va amaliy asoslarini boyitish, bo'lajak pedagoglarni tarbiyaviy faoliyatga tayyorlash hamda umumiy o'rta ta'lim tizimida tarbiya samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni. – T.: O'zbekiston, 2020. – B. 45. <https://lex.uz/docs/-5013007>
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. M. Mirziyoyev. Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida: PQ-2909-son Qaror. – T.: O'zbekiston, 2017. – B. 12. <https://lex.uz/docs/-3171590>
3. Forobiy A. N. Fozil odamlar shahri. – T.: Yangi asr avlodi, 2016. – B. 224.
4. Beruniy A. R. Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar. – T.: Fan, 1968. – B. 320.
5. Ibn Sino A. A. Tib qonunlari. – T.: Fan, 1981. – B. 286.
6. Navoiy A. Mahbub ul-qulub. – T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2011. – B. 160.
7. Avloniy A. Turkiy guliston yoxud axloq. – T.: O'qituvchi, 1992. – B. 192.
8. Musurmonova O. Pedagogik mahorat va kommunikativ kompetentlik asoslari. – T.: Fan va texnologiya, 2016. – B. 240.
9. Ishmuhammedov R., Yuldashev M. Ta'lim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar. – T.: Nihol, 2013. – B. 279.
10. Djurayeva S. N., Turdiyeva N. S., Baxronova A. I. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020. – B. 210.
11. Farsaxonova D. N. Umumta'lim maktablarida ta'lim-tarbiya jarayonini tashkil etish metodikasi. – T.: O'qituvchi, 2018. – B. 176.
12. Mavlonova R., Normurodova B., Rahmonqulova N. Tarbiyaviy ishlar metodikasi. – T.: Ilm Ziyo, 2014. – B. 256.
13. G'ulomova X. F. Zamonaviy maktabda sinf rahbarining faoliyat tizimi. – T.: Tafakkur, 2021. – B. 144.
14. Krilova N. G. Klassnoe rukovodstvo v sovremennoy shkole. – M.: Akademiya, 2007. – S. 240.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
  - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
  - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
  - 13.00.03 Maxsus pedagogika
  - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
  - 13.00.07 Ta'limda menejment
  - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
  - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
  - 07.00.00 Tarix fanlari
  - 19.00.00 Psixologiya fanlari
  - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
  - 02.00.00 Kimyo fanlari
  - 03.00.00 Biologiya fanlari
  - 09.00.00 Falsafa fanlari
  - 10.00.00 Filologiya fanlari
  - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(5)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.